

jl

Keski-Uudenmaan alueen pelastustoimen asiantuntijalausunto sosiaali- ja terveystoimialueelle hallituksen esityksestä 241/2020 vp, sote- ja pelastustoimen uudistus

Tämän lausunnon suhde Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen aiempiin lausuntoihin.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos on aiemmin Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen johtokunnan antamassa lausunnossa tuonut esille keskeisiä huolenaihteita uudistukseen liittyen. Tämä, nyt annettu lausunto annetaan lisäyksenä Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen aiempiin lausuntoihin.

Hallituksen esitykseen HE 241/2020 liittyy kohtia, joihin Keski-Uudenmaan pelastuslaitos haluaa kiinnittää huomiota

Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannuttamisesta tulisi muuttaa siten, että Vantaa, Kerava ja Keski-Uudenmaan hyvinvointialueiden yhteistoiminta on ensisijainen vaihtoehto pelastuslaitoksen perustamisessa

Vaikka Uudenmaan maakunta pilkkoutuu useampaan hyvinvointialueeseen, vastaa aluejako nykyisiä pelastustoimen alueita, poikkeuksena Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen alue, jonne ollaan muodostamassa kaksi hyvinvointialuetta, Vantaa-Kerava ja Keski-Uusimaa, joille siirtyy myös pelastustoimen järjestämisvastuu.

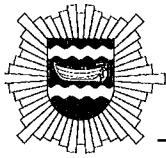
Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannuttamisesta 58 § edellyttää, että Keski-Uudenmaan pelastuslaitos pitää ensin jakaa Vantaa-Kerava ja Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksiin, ennen kuin nämä voivat tehdä yhteistyötä ja muodostaa hyvinvointialueiden yhteisen pelastuslaitoksen. Lakiesitystä pitäisi muuttaa siten, että hyvinvointialueiden yhteisen pelastuslaitoksen perustaminen olisi ensisijainen vaihtoehto ja pelastuslaitoksen jakaminen tulisi tehdä siinä tapauksessa, etteivät hyvinvointialueet pääse sopimukseen hyvinvointialueen yhteisen pelastuslaitoksen perustamisesta.

Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannuttamisesta

58§

Keski-Uudenmaan alueen pelastustoimi

Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta ja hyvinvointialueen väliaikaisesta valmistelutoimielimestä, koskee Keski-Uudenmaan pelastustoimen alueiden osalta niitä hyvinvointialueita, joille pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy. Tässä pykälässä tarkoitettujen hyvinvointialueiden ja niiden väliaikaisten valmistelutoimielinten tulee sopia Keski-Uudenmaan alueen pelastustoimien henkilöstön, kaluston ja sopimusten siirtojen

jakamisesta *tai pelastustoimen tehtävien hoitamisesta yhdessä Laki hyvinvointialueista 54 § mukaisesti* hyvinvointialueiden kesken

Jos hyvinvointialueet tai niiden väliaikaiset valmistelutoimielimet eivät sovi Keski-Uudenmaan alueen pelastustoimen henkilöstön, kaluston ja sopimusten siirtojen jakamisesta *tai pelastustoimen tehtävien hoitamisesta yhdessä Laki hyvinvointialueista 54 § mukaisesti* hyvinvointialueiden kesken viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2022, valtioneuvosto päättää henkilöstön, kaluston ja sopimusten siirtojen jakamisesta ja niistä muista järjestämisvastuun siirron järjestämiseksi välttämättömistä asioista, joista hyvinvointialueet ja niiden väliaikaiset valmistelutoimielimet eivät ole sopineet. Valtioneuvoston päätös voidaan panna täytäntöön välittömästi ja se on voimassa, kunnes asianomaiset hyvinvointialueet sopivat henkilöstön, kaluston ja sopimusten siirtojen jakamisesta *tai pelastustoimen tehtävien hoitamisesta yhdessä Laki hyvinvointialueista 54 § mukaisesti*

Tulossa on monialainen hyvinvointialue, jossa kaksi erillistä, rinnasteista toimialaa

Pelastustoimen järjestämislain esiselvityksessä asia on kuvattu oikein: "Pelastustoimi ei kuitenkaan ole osa sosiaali- ja terveydenhuoltoa, vaan se olisi oma erillinen ja asemaltaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon rinnasteinen toimialansa myös hyvinvointialueella" HE 241/2020 vp, s. 443). Erillisyyys ja rinnasteisuus tulisi näkyä pelastustoimen järjestämislain lisäksi ainakin myös maakunnan järjestämislaissa tai sen perusteluissa siten, että se ohjaisi hyvinvointialueiden valmistelua tämän perusajatuksen mukaisesti.

Rahoitusvaje ei ratkea hallintorakenteen muutoksella. Pelastustoimen kehittäminen ei edellytä hallintorakenteen muuttamista vaan resursseja.

Laki pelastustoimen järjestämisestä säädöskohtaisissa perusteluissa (HE 241/2020 vp, s. 803). todetaan, että "pelastustoimen lähipalvelut on tarkoitus säilyttää pääsääntöisesti nykyisen kaltaisina ja vähintään nykyisen tasoisina". Lähivuosina on nähtävissä sellaisia sisäisiä ja ulkoisia muutoksia, jotka nykytason säilyttämiseksi edellyttävät huomattavaa lisäpanostusta pelastustoimeen, hallintomallista riippumatta. Sisäministeriön arvio yhteensä noin 81 miljoonan euron kustannuslisäyksistä hyvinvointialueen pelastuslaitoksille seuraavan kymmenen vuoden aikana on realistinen.

Hyvinvointialueiden pelastuslaitosten kustannuksia nostavat viranomaistoiminnan ja pelastustoimen ICT-järjestelmien muutokset, pelastustoiminnan riittävän suorituskyvyn ylläpitämiseen ja toimintavalmiusaikavaatimuksiin liittyvät muutokset, operatiivisen henkilöstön työaika- ja varallaolojärjestelmien muutostarpeet ja paloasemarakennusten korjausvelka.

Hallituksen esityksen mukainen pelastustoimen järjestämisvastuun siirtyminen perustettaville hyvinvointialueille ei heikennä sopimuspalokuntien käytettävyyttä eikä niiden toimintaedellytyksiä, kunhan hyvinvointialueiden pelastuslaitosten resurssit pystytään muutoksessa turvaamaan.

Lisärahoituksen hankkimiseen hyvinvointialueiden pelastuslaitoksille on oltava kannustimia

Tämänhetkisen tietämyksen mukaan hyvinvointialueen rahoitusmallissa valtion talousarvion ulkopuolelta saatava rahoitus pienentäisi hyvinvointialueen valtiolta saamaa rahoitusta vastaavassa määrin. Tämä johtaisi tilanteeseen, jossa hyvinvointialueella ei olisi kannustimia hakea esimerkiksi EU-rahoitusta. Järjestelmää olisi syytä arvioida uudelleen.

Pelastustoimen uudistamisen välttämättömyyttä on perusteltu myös tarpeella parantaa valtakunnallisia järjestelyjä.

Valtakunnallisissa järjestelyissä olevat puutteet eivät alueen pelastustoimen suunnasta arvioituna johdu toimivallasta tai hallintomallista, vaan sisäministeriön resurssipuutteista. Valtakunnallisia järjestelyjä ovat esimerkiksi pelastustoimen vastuulla olevien väestönsuojelun ja pelastustoimen varautumisen valtakunnalliset järjestelyt, kansainvälisen avun vastaanottaminen ja antaminen, yhteiset tieto- ja johtamisjärjestelmät sekä kansallisen tilannekuvan luominen ja ylläpitäminen.

Hallituksen esityksen mukaisesti myös pelastustoimen johtamista, strategisen tason ohjausta ja valvontaa keskitetään sisäministeriöön. Tämän seurauksena sisäministeriön tehtävämäärän voidaan arvioida lisääntyvän merkittävästi.

Uuden hallintorakenteen eli hyvinvointialueen rakentaminen aiheuttaa määräaikaaisia lisäkustannuksia.

Erityisen suuria rakentamisen lisäkustannukset ovat Uudenmaan maakunnan alueella, jonne perustetaan neljä uutta hyvinvointialuetta. Uudenmaan erillisratkaisun myötä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri säilyy jakamattomana ja erillisenä, mikä on sinänsä kannatettava asia. Hallinnon rakentamisen kannalta tämä tarkoittanee sitä, että Keski-Uudenmaan hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunkia lukuun ottamatta hyvinvointialueet eivät edes teoriassa voi rakentaa henkilöstö-, talous-, tieto- ja yleishallintoaan jo olemassa olevan hallinnon varaan, joten uuden hallinnon rakentaminen tarkoittaa huomattavia lisäkustannuksia.

Ensihoidon järjestäminen sopii HUS:in tehtäväksi - mutta sovittuna, ei säädettyinä

Ensihoidon järjestämisvastuuta ei tulisi säätää HUS-kuntayhtymän tehtäväksi (HE 241/2020 vp, Laki sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla, "Uudenmaan erillislaki" 5 §). Myös Uudellamaalla ensihoidon järjestämisvastuu tulisi olla hyvinvointialueilla.

Uudenmaan hyvinvointialueet voisivat edelleen sopia ensihoidon kuulumisesta sairaanhoitopiiriin tehtäviin Uudenmaan erillislain 9 § mukaisessa HUS-järjestämissopimuksessa. Lakisääteisyyden sijaan sopimismenettely on perusteltua siihen liittyvän hyvinvointialueen ja sairaanhoitopiiriin välisen laajan yhteistyön, toiminnan yhteensovittamisen sekä kustannusvaikuttavuuden turvaamiseksi.

Hallituksen esityksessä todetaan, että lain tarkoituksena olisi myös "synergiaetujen turvaamiseksi säilyttää pelastustoimen mahdollisuudet tuottaa nykyisen kaltaisella tavalla ensihoito- ja ensivastepalveluita sen mukaan, kuin hyvinvointialue päättää". Esitetyssä muodossaan Uudenmaan erillisratkaisu poistaisi tämän päätösmahdollisuuden Uudenmaan hyvinvointialueilta ja Helsingin kaupungilta.

Pelastuslaitosten ja kuntien välistä yhteistyötä tulee vahvistaa

Hallituksen esityksen vaikutusten arvioinnissa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseen (4.2.4.4.2, s. 382) todetaan, että hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on uudistuksen jälkeenkin kuntien tehtävä. Hyvinvointialueiden tehtävänä olisi tukea kuntia hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen tehtävissä sekä huolehtia myös omassa toiminnassaan sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä yhteistyössä kuntien ja järjestöjen kanssa.

Pelastuslain kokonaisuudistus on valmisteilla, ja sen sisältö tulee liittymään nyt valmisteilla olevaan hallintouudistukseen ja siinä esitetään poistettavaksi pelastuslaitosten mahdollisuus tukea kuntia valmiussuunnittelussa.

Keski-Uudenmaan mielestä pelastustoimen osalta pelastuslaitoksen tuki kuntien suuntaan tulisi huomioida vastaavasti kuin se on hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden osalta on tehty, koska pelastuslaitoksella on tälläkin hetkellä vahvat yhteistyösuhteet kuntiin ainakin rakenteellisessa palonehkäisyyssä, rakennusvalvonnassa, kuntien varautumisen tukemisessa ja kaavavalmistelussa.

Uudenmaan alueella tarvitaan tulevaisuudessa pelastajakoulutusta, suomeksi ja ruotsiksi

Uudistuksen seurauksena tulisi toteuttaa suomenkielinen pelastajakoulutus Uudenmaalla, koska Pelastusopisto Kuopiossa ei pysty varmistamaan Uudenmaan alueen henkilöstötarvetta pelastustoimessa. Pelastajakoulutuksen toteuttaminen Uudellamaalla olisi realistisin keino myös rakentaa Suomeen pysyvä, säännöllinen ruotsinkielinen pelastajakoulutus.

Jyrki Landstedt
pelastusjohtaja
Keski-Uudenmaan pelastuslaitos